

АНОТАЦІЯ

ЛАЙ ЮЕГЕ. ОБРАЗ І СИМВОЛ КВІТКИ В МИСТЕЦТВІ КИТАЮ ТА ЄВРОПИ. — На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 023 — образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. — Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2020.

Зміст анотації

Дисертація є першим комплексним дослідженням образу і символу квітки в мистецтві Китаю і Європи, яке базоване на порівняльному аналізі створених типологічних рядів, обширного ілюстративного матеріалу. Джерельна база дослідження: спадщина мистецтва Китаю і Європи, присвячена квітам (твори живопису, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва, музична драма, балет) — дозволила систематизувати твори мистецтва в тематичній і хронологічній послідовності. Використання компаративного методу допомагає порівнювати твори мистецтва Європи і Китаю різних часових епох на тему квітів та виявляти їх загальні та відмінні риси. Розглянуто раніше не досліджені твори мистецтва з музеїв Одеси, Києва.

Досліджено характерні особливості образу та символу квітки в сакральному й світському мистецтві Китаю і Європи (буддизм, даосизм, конфуціанство, християнство). В результаті порівняльного аналізу тематики і стилістики шедеврів живопису, скульптури, музики, театру виявлено типологічні паралелі: образ і символ китайського лотоса споріднений лілії і троянді Європи. На прикладі скульптури і живопису показано, що трактування тіла в буддизмі має характер близький до органіки рослинного світу (уподібнення дереву, квітці). Продемонстровано, що зовнішність Будди пов'язана з образом лотоса — головного формотворчого символу в створенні

образу Будди і буддійської Чистої землі (Рая). З'ясовано, що для класичного мистецтва Європи базовим є мистецтво Давньої Греції, яка створила канон зображення людини, якому властива архітектоніка, визначеність положення тіла в просторі. Порівняння канонічних композицій буддизму «Рай Будди Амитабхи» (907), «Вівтар Будди Амитабхи» (593) і твору Ботічеллі «Вівтар Святого Духа» (1485) свідчить про споріднену іконографію, про важливу роль квітів у створенні образу храму природи. Відзначено, що симетрія сакральних композицій передає стан рівноваги, залучає людину до ідеального світу спокою.

Розглянуто образ і символ троянди та лілії в сакральному мистецтві Європи. З'ясовано, що поряд з лотосом в мистецтві Сходу провідне місце в християнській культурі Європи належить троянді і лілії. В ілюстраціях наочно показано спорідненість буддистської мандали і готичної троянди у вітражах середньовічних храмів Франції як структур всесвіту, де геометрія гармонійно поєднується з природними формами, що знаменує гармонію світобудови.

Проведено дослідження значення образу і символу троянди й лілії в іконографії Богоматері в живописі XV – XVI століть: «Мадонна в Трояндовому саду», «Маленький райський сад», «Мадонна в альтанці з троянд», «Мадонна Розарію» (Стефано да Дзевіо, Стефан Лохнер, Мартіна Шонгауер, Альбрехт Дюрер). Показано, що червона сукня Богоматері трансформована в образ троянди; характер зображення і колір синього вбрання Богоматері у вівтарному образі Гуго ван дер Гуса «Різдво» (1475) має аналог з квіткою аквілегії (символ Святого Духа); білий колір лілії є ключовим у символічному і образному вирішенні картини майстра українського модерну О. Мурашка «Благовіщення» (1909). Досліджена аналогія кольору і форми одягу Діви Марії з символікою кольору духовного одягу Будди і бодгісаттв. Виявлено споріднений характер символічних атрибутів: лілії архангела Гавриїла («Благовіщення») і лотоса на довгому стеблі в руках бодгісаттв (Авалокітешвара, Гуаньїнь). Показана символічна

роль вази для квітів у мистецтві Європи («Вівтар сім'ї Мероде», 1432). Також розглянуто образ лотоса і лілії в світському мистецтві Китаю і Європи.

Порівняння композицій художників Європи XV ст. (Пізанелло, Гоццолі) з творами китайських майстрів (Хуан Цюань, Люй Цзі) виявляє загальні якості: натуралістична точність, поезія, декоративність, співуча пластика лінійного ладу. З'ясовано значення різних матеріалів в своєрідності образу квітки Китаю і Європи.

Жанр хуа-няо і квіти в мистецтві Європи вивчено в різних аспектах: «Образ і символ квітучого дерева в мистецтві Китаю і Європи»; «Хуа-няо і букети барокко»; «Образ хризантеми»; «Образ півонії». Досліджуючи образ мейхуа в мистецтві Китаю, ми керувалися древніми трактатами Чжун-Женя, Юань Чжунлана, де розкривається духовна суть квітки. Показано, що в картинах Нікола Пуссена «Тріумф Флори» (1628), В. Васнецова «Іван-Царевич на Сірому Вовку» (1889) квітуче дерево символічно і композиційно протиставляється мертвому стовбуру старого. З'ясовано, що на відміну від мистецтва Європи, де в центрі уваги перебуває людина, у Китаї панує жанр «Квіти і птахи».

Досліджено взаємозв'язок жанру хуа-няо з букетами європейського бароко і натюрмортами XIX століття. Здійснено художньо-стилістичний порівняльний аналіз творів Ву Біна (династія Мін), Ма Сінцзу (XII ст.), Люй Цзі і Амброзіуса Босгарта Старшого (1573–1621). Розкрито символічний сенс зображення квітів і показано взаємозв'язок досліджуваних творів мистецтва з релігійно-філософським сприйняттям світу в Європі та Китаю. Виявлено споріднені риси стилістики гунбі і реалістичної достовірності декоративних європейських квіткових натюрмортів XVII ст. Помічено, що багато квіткових букетів Босгарта зображені в китайських вазах з розписом хуа-няо. Висловлено припущення, що на одного з першовідкривачів жанру квітового натюрморту Європи могло вплинути знайомство з предметами декоративно-прикладного мистецтва Китаю. Показаний різний характер композиційного і просторового зображення квітів: довільне розташування в Китаї і

симетричне, структуроване в Європі; світлий фон в Китаї і темний в натюрмортах бароко.

У наведеному образно-художньому аналізі творів живопису Китаю показано, що майстри жанру «квіти і птахи» (Ву Бін, Ма Сінцзу, Люй Цзі та інші) у змісті і формі втілення наслідують сформований в даосизмі закон всесвіту, згідно з яким в житті, як і в природі, відбувається колообіг. У шедеврах мистецтва Китаю проявлено прагнення людини до злиття з природою, досягнення гармонії. Нескінченна взаємодія інь і ян, жіночого і чоловічого начал, темряви і світла, пір року схематично виражена в чорно-білому колі тай-цзи. З'ясовано, що використання водяних фарб, властиве мистецтву Китаю, направлено на вираження одухотвореності природи, в якій квіти є символом прекрасного. Європейська техніка олійного живопису більш відповідає передачі матеріального різноманіття світу.

Узагальнено, що у жанрі європейського квіткового натюрморту XVII століття виражено філософське, пізнавальне ставлення людини до оточуючого її реального світу. Для голландського і фламандського натюрморту, пов'язаного з духовною культурою християнства, важливим є повчальний зміст. Художники налаштовують глядача на роздуми про швидкоплинність життя. З'ясовано, що зображення квітів у європейському живописі та мистецтві Китаю пов'язано з ідеєю гармонії світу, представленою в стихіях.

Показана символіка хризантем у віршах Лі Цзінчжао, в поезії Тао Юань-міна (Тао Цяня) та ілюстраціях до його оди «Повернення додому» художника династії Мін Чень Хуншоу; розглянуто особливості художнього втілення хризантеми в живописі Сюй Вея, Ци Бай-ши, Клода Моне, М. Жука. З'ясовано, що в живописі Моне, Грабаря, Браза хризантема не наділена символічним змістом. Досліджено, що твори одеського художника модерну Михайла Жука з композиціями майстрів Китаю об'єднує символізм, поетичний сенс, умовне рішення простору, провідна роль лінії.

Дослідження образу “Цариці квітів” півонії, створеної майстрами Китаю, показує, що художники користувалися виразними можливостями техніки сеї і гунбі. Стилїстика “безкісткового” живопису відповідає “мальовничому” стилю, властивому мистецтву європейського бароко і рококо. Саме в XVIII столїтті в Китаї і Європі образ півонії в живописі та декоративно-прикладному мистецтві отримав максимальне втілення.

Доведено, що у живописі європейських майстрів XV – середини XIX столїття квіти не мають самостійного значення і використовуються як підготовчий матеріал у створенні тематичних картин. Тут квіти допомагають донести до глядача сюжетний задум, досягнути символіку. Як колірний камертон вони сприяють створенню виразного живописного рішення. Показано, що жанр квітів у образотворчому мистецтві розвивається у взаємодії з аналогічною квітковою тематикою в декоративно-прикладному мистецтві. З’ясовано, що на характер зображення квітів у живописі великий вплив мало декоративно-прикладне мистецтво, перш за все, вазопис і вишивка.

На прикладі драм «Західний флігель», «Піонова альтанка», «Віяло з квітами персика» досліджується естетична цінність образу квітки у традиційній китайській музичній драмі. Виявлено чуттєвий зміст образу квітки, композиція і основні сюжетні напрямки. Відзначено, що образ квітки відіграє важливу роль в акцентуванні уваги на персонажі, ідеї, сюжеті й темі. Виявлено загальні мотиви в драмі «Піонова альтанка» і балеті-феєрії «Спляча красуня» Петра Чайковського: казковий мотив сну, пошук краси і пробудження. Показана споріднена роль Духу Квітів у китайській драмі і Феї Бузку в балеті, значення танцю квітів.

Досліджена персоніфікація квітів у мистецтві Європи XV – XVIII столїть і Китаю. Проведено мистецтвознавчий аналіз образу богині квітів Флори, показаний характер образів квітів в картинах «Весна» (1482) Боттічеллі, «Царство Флори» (1631) Пуссена, «Тріумф Флори» (1743) Тьєполо. На основі створених типологічних рядів показано зв’язок художніх

образів з літературою, скульптурою, театром, балетом. Досліджено синтез образотворчого мистецтва і музики; показано образне і символічне значення кольору. Виявлено взаємозв'язок образу богині квітів Флори з образом богині кохання Венери (Боттічеллі, Косса). Проведено міфологічні паралелі образу Флори і даоських безсмертних Ма Гу, Лан Цайхе, Хе Сянь-гу в культурі Китаю.

Зроблено висновки, що мотив тріумфу богині квітів пов'язаний з ідеєю вічного оновлення і відродження природи. Розгляд в історичному аспекті образотворчого мистецтва XVII — XVIII століття показує, що іконографія тріумфу Флори тісно пов'язана з театральним дійством і сценографією. Імперський контекст виявлений в назві композиції Тьєполо «Імперія Флори». Міфологічний образ Флори трансформувалася в зображення царюючих осіб з метою їх ідеалізації і прославлення. Була втрачена містична суть образів античної міфології.

Визначено, що зображення квітів у європейському живописі і мистецтві Китаю пов'язано з ідеєю гармонії світу: квітка є символом прекрасного. За часів глобалізації та інтеграції культур Заходу і Сходу важливим є осмислення цінності кожної з метою взаємного збагачення.

Ключові слова: образ, символ, квітка, хуа-няо, мистецтво, Китай, Європа, живопис, одяг, танець, музика.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Список наукових праць, в яких опубліковані основні результати дисертації

1. Lai Yuege. People-Flowers: Ovid's Metamorphoses in Poussin's a Masterpiece "Empire of Flora" (images and symbols of flowers in art XVII century) // Художня культура. Актуальні проблеми: Щорічний наук. журнал. Київ: ІПСМ НАМ України, 2018, Вип. 14. С. 127–134.

2. Lai Yuege. Motif of the Triumph of Life in the Images of Flora – Springs – Cybels – Venus in the art of IV – XVIII century / Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті // Під загальною редакцією Н.Є. Трегуб. Харків: ХДАДМ, № 3/2019. С. 24 – 30.
3. Лай Юеге. Образ та символ квітучого дерева в мистецтві Китаю і Європи // Art and Design. Науковий журнал. Київ, 2019, № 2. С. 111–122.
4. Лай Юеге. Жанр хуаняо і букети бароко: метаморфози буття // Art and Design. Науковий журнал. Київ, 2019, № 3. С. 89–96.
5. Lai Yuege. The image of lotus and lily in the art of China and Europe // The European Journal of Arts, Premier Publishing s.r.o. Vienna. №1, 2020, Pp. 138–143.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Лай Юеге. Использование образов цветов в традиционной китайской музыкальной драме «Западный флигель» / Аўтэнтычны фальклор: праблемы захавання, вывучэння, успрымання : зборнік навуковых прац удзельніку IX Міжнароднай навуковай канферэнцыі (Мінск, 24–26 красавіка 2015 г.) / М-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў. Мінск : БДУКМ, 2015. С. 162–163.
7. Лай Юеге. «Веер из цветов персика» как пример китайской музыкальной драмы // VIII Международной научно-практической конференции «Культура : Открытый формат – 2015»: сб. науч. статей / М-во культуры респ. Беларусь, Белорус. Гос. ун-т культуры и искусств. Минск, БГУКИ, 2015. С. 133–135.
8. Лай Юеге. Поетика образа цветущей сирени в русском искусстве конца XIX – начала XX века // Сб. материалов форума: Belarus – China youth innovation forum «New horizons 2015» Белорусско-Китайский молодежный инновационный форум «Новые горизонты – 2015». Минск, БНТУ. 26–27 ноября 2015 г. С. 244–246.

9. Лай Юега. Аллегория Флоры-Весны в картине М. В. Нестерова «Сёстры» (из собрания Национального художественного музея Республики Беларусь) // Аўтэнтчны фальклор: праблемы захавання, вывучэння, успрымання : X зб. навук. прац / М-ва культуры Рэсп. Беларусь, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў. Мінск : БДУКМ, 2016. С. 111–113.
10. Лай Юега. Образ и символ пиона в искусстве Китая и Европы // Наука и образование в условиях социально-экономической трансформации общества : Материалы XIX Международной научно-практической конф., г. Минск. 1 дек. 2016 г. Минск : Институт современных знаний им. А. М. Широкова, 2017. С. 43– 45.
11. Лай Юега. Символ и образ хризантемы в искусстве Китая и Европы / VI Международная заочная научная конференция БГУКИ. Культура: открытый формат – 2016: сб. науч. ст. М-во культуры Респ. Беларусь, Белорус. гос. ун-т культуры и искусств; [сост.: Т. Н. Бабич, Д. В. Бриткевич, А. И. Гурченко]; ред. сов.: В. Р. Языкович [и др.]. Минск : БГУКИ, 2017. 223-226 с. 10 с.
12. Лай Юега. Образ и символ пиона в искусстве Китая и Европы // XIX международная научно-практическая конференция «Наука и образование в условиях социально-экономической трансформации общества» Минск, 1 декабря 2016 г.
<http://isz.minsk.by/nauka/conferens/konferentsiya-nauka-i-obrazovanie/>
13. Лай Юега. Символизм лотоса, лилии и розы в искусстве Китая и Европы / «Ювілей НАОМА: шляхи розвитку українського мистецтвознавства», 20–21 травня 2015 р. до 100-літнього ювілею Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури. Київ, Україна. Тези і матеріали доповідей. Міжнародної наукової конференції. Київ : Фенікс, 2015. С. 59–60.
14. Лай Юега. Образ Флоры в искусстве Европы: от идеального к индивидуальному / Міністерство культури України. Національна

академія образотворчого мистецтва и архітектури. Треті Платоновські читання. Тези доповідей Міжнародної наукової конференції. Київ : Фенікс, 2015. С. 99–100.

15. Лай Юеге. Символизм мэйхуа в искусстве Китая: Чжан Мэн-фу «Поэт, ищущий цветы сливы мэй» / Міністерство культури України. Національна академія образотворчого мистецтва и архітектури. Четверті Платоновські читання. Тези доповідей Міжнародної наукової конференції. – Київ : Фенікс, 2016. С. 126–127.
16. Лай Юеге. Подсолнух в портрете и портрет подсолнуха: трансформация жанров в живописи XVII – XIX века // Ювілей НАОМА: Шляхи розвітку українського мистецтвознавства: Тези і матеріали доп. Всеукраїнської наукової конф., 22 квітня 2016 р. / М-во культури України : НАОМА. Київ : Фенікс, 2017. С. 81–82.
17. Лай Юеге. Образ и символ лотоса и розы в ритуальном искусстве Китая и Европы // Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі : матеріали III Міжнародного Конгресу, ПНПУ імені К.Д. Ушинського. Одеса : Гельветика, 2017. С. 263.
18. Лай Юеге. Образ квітучого храму природи в композиціях Ботічеллі «Вівтар Святого Духу» та живописі Китаю // Художня культура і мистецька освіта: традиції та сучасність: Зб. матеріалів Міжн. наук.-творч. конф., Київ, 20-21 листопада 2018 р. Київ: НАКККіМ, 2018. С. 216-217.
19. Лай Юеге. От растения – к огненной стихии: символика лотоса в скульптуре «Будда Амитабха» из Бостонского музея // П'яті Платонівські читання : Тези доповідей Міжнародної наукової конференції. НАОМА. Київ: «Видав. Людмила», 2018. С. 143–144.
20. Лай Юеге. Метафора божества-цветка в скульптуре «Бодхисаттва Гуаньинь с лотосом» и композиция М.А. Врубеля «Ангел с кадилом и свечой» // Шості Платонівські читання : Тези доповідей Міжнародної наукової конференції. НАОМА. Київ, 2019. С. 192–193.

21. Лай Юеге. Діалог лотосу і лілії: Джу Да та Клод Моне / Збереження і розвиток традицій пленеру: художня освіта і арт-туризм : тези доповідей І Міжнародної науково-практичної конференції (1-3 лют. 2019 р. м. Одеса) – Одеса : Астропринт, 2019. С. 55–56
22. Лай Юеге. Лотос як формотворчий символ в створенні образу Будди і Раю в мистецтві Китаю / Сьомі Платонівські читання : Тези доповідей Міжнародної наукової конференції. Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури. Київ, 2019. С. 202–203.

Програми конференцій

23. Лай Юэгэ. Образ цветка в китайском и европейском искусстве // Международная научно–творческая конференция «Трансформация музыкального образования и культуры: Традиции и современность». Украина, 29 апреля – 1 мая 2015 г. Одесская национальная музыкальная академия имени А. В. Неждановой. Украина.
24. Лай Юэгэ. Квіти в мистецтві Китаю і Європи: образ бузку // Міністерство культури України. Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової. Одеська організація Національної спілки композиторів України. Міжнародна науково-творча конференція Трансформація музичної освіти і культури: традиція і сучасність.
25. Лай Юэгэ. Метафора жінки-квітки у живопису, поезії та музиці Китаю та Європи // Міністерство культури України. Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової. Одеська організація Національної спілки композиторів України. 25–26 квітня 2016.
26. Лай Юеге. Возможности компаративного метода в изучении искусства Европы и Китая. Одесский Дом – Музей имени Н. К. Рериха». Ноябрь 2019.

ABSTRACT

Lai YUEGE. THE IMAGE AND SYBOL OF FLOWER IN THE ART OF CHINA AND EUROPE. – Manuscript copyright.

Dissertation for the degree Doctor of Philosophy in specialty 023 – fine arts, decorative arts, restoration – State institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky”, 2020.

Annotation content

The dissertation is the first comprehensive study of the image and symbol of flower in Chinese and European art, based on a comparative analysis of typological series of extensive illustrative material. The source base for the research – the heritage of Chinese and European art on the theme of “flower” (painting works, sculpture, decorative and applied arts, musical drama, ballet and literature) – made it possible to systematize works in thematic and chronological sequence. The use of comparative method allows the comparison of works of art in Europe and China from different time periods on the theme of flowers and to identify common and different features. Previously unstudied works of art from the museums of Odessa, Kiev and Minsk are also considered.

The characteristic features of the image of flower in the sacred and secular art of China and Europe (Buddhism, Taoism, Confucianism, Christianity) are investigated. As a result of a comparative analysis of the themes and stylistics of masterpieces of painting, sculpture, music and theater, typological parallels have been identified: the image and symbol of the Chinese lotus corresponds to the image of the lily and rose of Europe.

On the example of sculpture and painting, it is shown that the interpretation of the body in Buddhism has a character close to the organic nature of the plant world (assimilation to a tree, a flower). It has been demonstrated that the appearance of Buddha is associated with the image of the lotus - the main form-forming symbol in the creation of the image of Buddha and of the Buddhist Pure Land (Paradise). It was found that the basis for the classical art of Europe is formed by the art of Ancient Greece which created a canon for the image of a

person characterized by architectonics, the definiteness of the position of a body in space.

A comparison of the canonical compositions of Buddhism and of Botticelli's "Altar Bardi Madonna" (1485) testifies to the related iconography, to the important role of flowers in the creation of the image of the temple of nature. Comparison of the canonical compositions of Buddhism "Paradise of Buddha Amitabha" (907) and "Altar to Amitabha Buddha" (593) and Botticelli's work "Altar of the Holy Spirit" (1485) testifies to the related iconography, to the important role of flowers in creating the image of the temple of nature. It is noted that the symmetry, inherent to sacred compositions, conveys a state of balance, attracts a person to an ideal world of rest.

The image and symbol of a rose and a lily in the sacred art of Europe is considered. It has been clarified that alongside lotus in the art of the East, the leading place in the Christian culture of Europe belongs to the rose and the lily. In illustrations, the kinship of the mandala of Buddhism and the Gothic rose in the stained-glass windows of medieval temples in France – as structures of the universe where geometry is harmoniously combined with natural forms – is clearly demonstrated.

An investigation of the meaning of the image and symbol of rose and lily in the iconography of Madonna in painting of the 15th – 16th centuries: "Madonna in the Rose Garden", "Madonna in the Gazebo of Roses", "Madonna of the Rosary" (da Zevio, Lochner, Schongauer, Durer). It is shown that the red dress of Madonna is transformed into the image of a rose; the nature of the image and the color of the blue dress of Madonna in the altarpiece of Hugo van der Goes "The Birth of Christ" (Portinari Altarpiece, 1475) has an analogue in the aquilegia flower (the symbol of the Holy Spirit); the white color of the lily is the key in the symbolic and figurative solution of the painting by the master of Ukrainian Art Nouveau Alexander Murashko "Annunciation" (1909). The analogy of the color and form of the Virgin Mary's clothing with the symbolism of the color of the spiritual clothing of Buddha and the bodhisattvas is investigated. The related character of the

symbolic attributes is revealed: the lilies of the Archangel Gabriel ("Annunciation") and the lotus on a long stem in the hands of bodhisattvas (Avalokitesvara, Guanyin). The symbolic role of a flower vase in European art is shown ("Merode Altarpiece", 1432). The image of a lily and a lotus in secular easel and monumental art of China and Europe is also considered.

A comparison of the compositions of European artists of the 15th century (Upper Rhine Master, Pisanello, Gozzoli) with the works of Chinese artists (Huang Quan, Lu Ji) reveals common qualities: naturalistic accuracy, poetry, decorativeness, melodious plastic of a linear construction. The significance of various materials in the particularities of the image of flower in China and Europe has been clarified.

The hua niao genre of China and flowers in in the art of Europe are studied in their various aspects: "The image and symbol of a blossoming tree"; "Hua niao and baroque bouquets"; "The image of a chrysanthemum"; "The image of a peony". While exploring the image of meihua in the art of China, we were guided by the ancient treatises of Chzhun-zhenya (12th century) and Yuan Hongdao, where the spiritual essence of a flower is revealed. It is shown that in the paintings of Nicolas Poussin, "The Triumph of Flora" (1628), and of Viktor Vasnetsov, "Ivan Tsarevich on the Gray Wolf" (1889), the flowering tree is symbolically and compositionally opposed to the dead trunk of the old one. It is clear that, in contrast to the art of Europe, where the focus is on a person, in China the "Bird-and-Flower Painting" genre dominates.

An investigation of the interrelation between the hua niao genre and the bouquets of the **European baroque and the still lifes of the 19th century** is investigated. An artistic and stylistic comparative analysis of the works of Wu Bin (Ming dynasty), Ma Xingzu (12th century), Lu Ji (1425–1505) and Ambrosius Bosschaert the Elder (17th century) is carried out. The symbolic meaning of the images of flowers is revealed and the relationship of the studied works of art with the religious and philosophical perception of the world in Europe and China is

shown. The related features of the gongbi style and the realistic authenticity of decorative European floral still lifes of the 17th century are revealed.

It is noted that many of Ambrosius Bosschaert's flower bouquets are depicted in Chinese vases with hua niao painting. A suggestion is made that one of the discoverers of the genre of flower still life in Europe could have been influenced by his acquaintance with the objects of applied art in China. The different nature of the compositional and spatial depictions of flowers is shown: free arrangement in China and symmetrical, structured arrangement in Europe; light background in China and dark background in baroque still lifes. It is revealed that the use of water-based paints inherent in Chinese art is aimed at expressing the spirituality of nature, in which flowers are a symbol of beauty. The European oil painting technique is more consistent with the transfer of the material diversity of the world.

On the example of artistic and stylistic analysis of works, it is revealed that the masters of the "hua niao" genre both in content and in the form of embodiment follow the law of the universe formed in Taoism, according to which in life, as in nature, a cycle occurs. The art of Europe is connected, primarily, with the spiritual culture of Christianity. For the Dutch and Flemish flower still life, a moral edifying meaning is important, a learning attitude of a person to the real world around him is important. Artists attune the viewer to reflect on the transience of life.

The **symbolism of chrysanthemums** in Tao Yuanming's poetry and in the illustrations to his ode "Returning Home" by the Ming dynasty artist Chen Hongshou is shown; the particular features of the artistic embodiment of chrysanthemum in the paintings of Xu Wei, Qi Baishi, Claude Monet, M. Zhuk are considered. It was found that in the painting of impressionism (Claude Monet) the flower does not have a symbolic meaning. Investigation has shown that the works of the Odessa Art Nouveau artist Mikhail Zhuk are connected with the compositions of the masters of China by symbolism, poetic meaning, conventional solution of space and the leading role of the line.

The study of the image of the "Queen of Flowers" peony, created by the masters of China, shows that the artists were using the expressive possibilities of the sumi-e and gongbi techniques. The stylistics of "bone-free" painting corresponds to the "pictorial" style inherent in the art of European Baroque and Rococo. It was precisely in the 17th - 18th centuries in China and Europe that the image of the peony in painting and decorative and applied art received its maximum embodiment.

It is shown that in the painting of European masters of the 15th - mid-19th centuries, flowers often do not have an independent meaning and are used as preparatory material for the creation of thematic paintings. Here flowers help to convey the plot idea to the viewer, to understand the symbolism. As a color tuning fork, they contribute to the creation of an expressive pictorial solution. It is shown that the genre of flowers in the visual arts develops in interaction with an analogous floral theme in decorative and applied arts. It is elucidated that decorative and applied arts – first of all, vase painting and embroidery – had influence on the character of the depiction of flowers in painting.

On the examples of the dramas "Romance of the Western Chamber", "The Peony Pavilion" and "Peach Blossom Fan", the aesthetic value and literary functions of the image of flower in a traditional Chinese musical drama are investigated. The emotional content of the flower image, plot composition and the main plot directions are revealed. It is shown that the image of flower plays an important role in focusing attention on the character, idea, plot and theme. Motifs common to the drama "The Peony Pavilion" and the ballet-feerie "Sleeping Beauty" by P. Tchaikovsky: a fairytale motif of sleep, the search for beauty and awakening. The kindred role of the Spirit of Flowers in Chinese drama and the Lilac Fairy in ballet is shown, the meaning of the dance of flowers.

The personification of flowers in the art of Europe of the 15th – 18th centuries as well as in the art of China is studied. An art historical analysis of the image of the goddess of flowers Flora is carried out; the character of the images of flowers in the paintings "Primavera" (1482) by Botticelli, "The Empire of Flora"

(1631) by Poussin and "The Triumph of Flora" (1743) by Tiepolo is shown. The relationship between the image of the goddess of flowers Flora and the image of the goddess of love Venus (Botticelli, Cossa) is revealed. On the basis of the created typological series, the connection of artistic images with literature, sculpture, theatre and ballet is shown. The synthesis of fine art and music is investigated; the figurative and symbolic meaning of color is shown. The mythological parallels between the image of Flora and the Taoist immortals Magu, Lan Caihe and He Xiangnu in the culture of China are drawn.

It is concluded that the motif of triumph of the goddess of flowers is closely interconnected with the idea of the eternal renewal and rebirth of nature. An examination within the historical context of the fine arts of the 17th – 18th centuries shows that the iconography of Flora's triumph was closely related to theatrical performance and scenography. The imperial context was discovered in the title of Tiepolo's composition "The Empire of Flora". The mythological image of Flora was transformed into depiction of reigning persons with the aim of their idealization and glorification. The mystical essence of ancient images was lost.

Finally, it is concluded that the depiction of flowers in European painting and in the art of China is associated with the idea of harmony in the world: a flower is a symbol of the beautiful. In the times of globalization and integration of the West and the East, it is important to comprehend the value of each culture with the aim of their mutual enrichment.

Key words: image, symbol, flower, hua niao, art, China, Europe, painting, clothing, dance, music.

LIST OF PUBLISHED PAPERS ON THE TOPIC OF THE DISSERTATION

**The list of scientific works in which the main results of the dissertation are
published**

1. Lai Yuege. People-Flowers: Ovid's Metamorphoses in Poussin's a Masterpiece "Empire of Flora" (images and symbols of flowers in art XVII century). *Xudozhnya kul'tura. Aktual'ni problemy` : Shhorichny`j nauk. zhurnal. Ky`yiv: IPSM NAM Ukrayiny`, 2018, Vy`p. 14. Pp. 127–134. [in English].*
2. Lai Yuege. Motif of the Triumph of Life in the Images of Flora – Springs – Cybels – Venus in the art of IV – XVIII century. *Trady`ciyi ta novacyi u vy`shhij arxitekturno-xudozhnij osviti. Pid zagal`noyu redakciyeyu N.Ye. Tregub. Xarkiv : XDADM, № 3/2019. Pp. 24–30. [in English].*
3. Laj Yuege. Obraz ta sy`mvol kvituchogo dereva v my`stecztvi Ky`tayu i Yevropy` [The image and symbol of blooming tree in the art of China and Europe]. *Art and Design. Naukovy`j zhurnal. Ky`yiv, 2019, № 2. Pp. 111–122. [in Ukrainian].*
4. Laj Yuege. Zhanr xuanyao i bukety` baroko: metamorfozy` buttya [Genre huangyao and baroque bouquets: metamorphosis of being]. *Art and Design. Naukovy`j zhurnal. Ky`yiv, 2019, № 3. Pp. 89–96. [in Ukrainian].*
5. Lai Yuege. The image of lotus and lily in the art of China and Europe. *The European Journal of Arts, Premier Publishing s.r.o. Vienna. №1, 2020, Pp. 138–143. [in English].*

Scientific works that certify the approbation of the dissertation materials

6. Lai Yuege. Ispol'zovanie obrazov cvetov v tradicionnoj kitajskoj muzykal'noj drame «Zapadnyj fligel'» [The use of flowers images in the traditional Chinese musical drama "West Wing"]. *Autentychny falklor: prablemy zahavannya, vyvuchennya, usprymannya : zbornik navukovih prac udzelniku IX Mizhnarodnaj navukovaj kanferyencii (Minsk, 24–26 krasavika 2015). M-va kultury Resp. Belarus, Belaruski dzyarzhajny` yniversitet kultury i mastactvaŭ. Minsk : BDUKM, 2015. Pp. 162–163. [in Russian].*
7. Lai Yuege. “Veer iz cvetov persika” kak primer kitajskoj muzykal'noj dramy ["Fan of Peach Blossoms" as an example of a Chinese musical drama]. VIII

- Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoj konferencii «Kul'tura : Otkrytyj format – 2015»: sb. nauch. statej. M-vo kul'tury resp. Belarus', Belarus. Gos. un-t kul'tury i iskusstv. Minsk, BGUKI, 2015. Pp. 133–135. [in Russian].
8. Lai Yuege. Poetika obraza cvetushchej sireni v russkom iskusstve konca XIX – nachala XX veka [Poetics of the image of blooming lilacs in Russian art of the late 19th – early 20th century]. Sb. materialov foruma: Belarus – China youth innovation forum «New horizons 2015» Belorussko-Kitajskij molodezhnyj innovacionnyj forum «Novye gorizonty – 2015». Minsk, BNTU. 26–27.11. 2015. Pp. 244–246. [in Russian].
  9. Lai Yuege. Allegoriya Flory-Vesny v kartine M. V. Nesterova «Syostry» (iz sobraniya Nacional'nogo hudozhestvennogo muzeya Respubliki Belarus') [Allegory of Flora-Spring in the painting by M. V. Nesterov "Sisters" (from the collection of the National Art Museum of the Republic of Belarus)]. Autentychny falklor: prablemy zahavannya, vyvuchennya, usprymannya : X zb. navuk. prac. M-va kul'tury Resp. Belarus, Belaruski dzyarzhajny Źniversitet kul'tury i mastactvaŹ. Minsk : BDUKM, 2016. Pp. 111–113. [in Russian].
  10. Lai Yuege. Obraz i simvol piona v iskusstve Kitaya i Evropy [The image and symbol of peony in art of China and Europe]. Nauka i obrazovanie v usloviyah social'no-ekonomicheskoj transformacii obshchestva : Materialy XIX Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoj konf., g. Minsk. 1 dek. 2016. Minsk : Institut sovremennyh znaniy im. A. M. Shirokova, 2017. Pp. 43– 45. [in Russian].
  11. Lai Yuege. Simvol i obraz hrizantemy v iskusstve Kitaya i Evropy [The symbol and image of chrysanthemum in art of China and Europe]. VI Mezhdunarodnaya zaochnaya nauchnaya konferenciya BGUKI. Kul'tura: otkrytyj format – 2016: sb. nauch. st. M-vo kul'tury Resp. Belarus', Belarus. gos. un-t kul'tury i iskusstv; sost.: T. N. Babich, D. V. Britkevich, A. I. Gurchenko; red. sov.: V. R. Yazykovich i dr. Minsk : BGUKI, 2017. 223–226 pp. 10 p. [in Russian].

12. Lai Yuege. Obraz i simbol piona v iskusstve Kitaya i Evropy [The image and symbol of peony in art of China and Europe]. XIX mezhdunarodnaya nauchno-prakticheskaya konferenciya «Nauka i obrazovanie v usloviyah social'no-ekonomicheskoy transformacii obshchestva» Minsk, 01.12.2016. URL: <http://isz.minsk.by/nauka/conferens/konferentsiya-nauka-i-obrazovanie/> [in Russian].
13. Lai Yuege. Simvolizm lotosa, lilii i rozy v iskusstve Kitaya i Evropi [Symbolism of lotus, lily and rose in art of China and Europe]. «Yuvilej NAOMA: shlyaxy` rozvy`tku ukrayins`kogo my`stecztvoznavstva», 20–21 travnya 2015 r. do 100-litn`ogo yuvileyu Nacional`noyi akademiyi obrazotvorchogo my`stecztva i arhitektury`. Ky`yiv, Ukrayina. Tezy` i materialy` dopovidej. Mizhnarodnoyi naukovoyi konferenciyi. Ky`yiv : Feniks, 1915. Pp. 59–60. [in Russian].
14. Lai Yuege. Obraz Flory v iskusstve Evropy: ot ideal'nogo k individual'nomu [The image of Flora in European art: from ideal to individual]. Ministerstvo kulturi Ukrayini. Nacionalna akademiya obrazotvorchogo mistectva i arhitekturi. Treti Platonovski chitannya. Tezi dopovidej Mizhnarodnoyi naukovoyi konferenciyi. Kiyiv : Feniks, 2015. Pp. 99–100. [in Russian].
15. Lai Yuege. Simvolizm mejhua v iskusstve Kitaya: Chzhan Men-fu “Poet, ishchushchij cvety slivy mej” [Meihua symbolism in Chinese art: Zhang Meng-fu "The poet seeking mei plum flowers]. Ministerstvo kul`tury` Ukrayiny`. Nacional`na akademiya obrazotvorchogo my`stecztva y` arhitektury`. Chetverti Platonovs`ki chy`tannya. Tezy` dopovidej Mizhnarodnoyi naukovoyi konferenciyi. Ky`yiv : Feniks, 2016. Pp. 126–127. [in Russian].
16. Lai Yuege. Podsolnuh v portrete i portret podsolnuha: transformaciya zhanrov v zhivopisi XVII–XIX veka [Sunflower in portrait and sunflower portrait: transformation of genres in painting of the XVII–XIX centuries]. Yuvilej NAOMA: Shlyaxy` rozvitku ukrayins`kogo my`stecztvoznavstva: Tezy` i materialy` dop. Vseukrayins`koyi naukyu konf., 22 kvitnya 2016. M-

vo kul'tury` Ukrayiny` : NAOMA. Ky`yiv : Feniks, 2017. Pp. 81–82. [in Russian].

17. Lai Yuege. Obraz i simbol lotosa i rozy v ritual'nom iskusstve Kitaya i Evropy [The image and symbol of lotus and rose in the ritual art of China and Europe]. Global`ni vy`kly`ky` pedagogichnoyi osvity` v universy`tets`komu prostori : materialy` III Mizhnarodnogo Kongresu, PNPu im. K. D. Ushy`ns`kogo. Odesa : Gel`vety`ka, 2017. P. 263. [in Russian].
18. Lai Yuege. Obraz kvituchogo xramu pry`rody` v kompozy`ciyax Botichelli «Vivtar Svyatogo Duxu» ta zhy`vopy`si Ky`tayu [The image of the blooming temple of nature in Botticelli's compositions "Altar of the Holy Spirit" and Chinese painting]. Xudozhnya kul`tura i my`stecz`ka osvita: trady`ciyi ta suchasnist`: Zb. materialiv Mizhn. nauk.-tvorch. konf., Ky`yiv, 20-21 ly`stopada 2018 r. Ky`yiv: NAKKKiM, 2018. Pp. 216–217. [in Ukrainian].
19. Lai Yuege. Ot rasteniya – k ognennoj stihii: simbolika lotosa v skul'pture “Budda Amitabha” iz Bostonskogo muzeya [From plant to fire element: the symbolism of lotus in the sculpture "Buddha Amitabha" from the Boston Museum]. P'yati Platonivs`ki chy`tannya : Tezy` dopovidej Mizhnarodnoyi naukovoyi konferenciyi. NAOMA. Ky`yiv: “Vy`dav. Lyudmy`la”, 2018. Pp. 143–144. [in Russian].
20. Lai Yuege. Metafora bozhestva-cvetka v skul'pture «Bodhisattva Guan'in' s lotosom» i kompoziciya M. A. Vrubelya “Angel s kadilom i svechoj” [The metaphor of the flower deity in the sculpture "Bodhisattva Guanyin with a lotus" and the composition "Angel with an incensory and a candle" by M. A. Vrubel]. Shosti Platonivs`ki chy`tannya : Tezy` dopovidej Mizhnarodnoyi naukovoyi konferenciyi. NAOMA. Ky`yiv, 2019. Pp. 192–193. [in Russian].
21. Lai Yuege. Dialog lotosu i liliyi: Dzhu Da ta Klod Mone [Dialogue of lotus and lily: Ju Da and Claude Monet]. Zberezhennya i rozvy`tok trady`cij pleneru: xudozhnya osvita i art-tury`zm : tezy` dopovidej I Mizhnarodnoyi naukovoprakty`chny`yi konferenciyi (1-3 lyut. 2019 r. m. Odesa). Odesa : Astropry`nt, 2019. Pp. 55–56. [in Ukrainian].

22. Lai Yuege. Lotos yak formotvorchy`j sy`mvol v stvorenni obrazu Buddy` i Rayu v my`stecztvi Ky`tayu [Lotus as a formative symbol in the creation of the image of Buddha and Paradise in the art of China]. S`omi Platonivs`ki chy`tannya : Tezy` dopovidej Mizhnarodnoyi naukovoyi konferenciyi. Nacional`na akademiya obrazotvorchogo my`stecztva i arxitektury`. Ky`yiv, 2019. Pp. 202–203. [in Ukrainian].

Conference programs

23. Lai Yuege. Obraz cvetka v kitajskom i evropejskom iskusstve [The image of a flower in Chinese and European art]. Mezhdunarodnaya nauchno–tvorcheskaya konferenciya «Transformaciya muzykal'nogo obrazovaniya i kul'tury: Tradicii i sovremennost'». Ukraina, 29 aprelya – 1 maya 2015 g. Odesskaya nacional'naya muzykal'naya akademiya imeni A. V. Nezhdanovoj. Ukraina. [in Russian].
24. Lai Yuege. Kvity` v my`stecztvi Ky`tayu i Yevropy`: obraz buzku [Flowers in the art of China and Europe: the image of lilac]. Ministerstvo kul`tury` Ukrayiny`. Odes`ka nacional`na muzy`chna akademiya imeni A. V. Nezhdanovoyi. Odes`ka organizaciya Nacional`noyi spilky` kompozy`toriv Ukrayiny`. Mizhnarodna naukovu-tvorcha konferenciya Transformaciya muzy`chnoyi osvity` i kul`tury`: trady`ciya i suchasnist. [in Ukrainian].
25. Lai Yuege. Metafora zhinky`-kvitky` u zhy`vopy`su, poeziyi ta muzy`ci Ky`tayu ta Yevropy` [The metaphor of woman-flower in painting, poetry and music of China and Europe]. Ministerstvo kul`tury` Ukrayiny`. Odes`ka nacional`na muzy`chna akademiya imeni A. V. Nezhdanovoyi. Odes`ka organizaciya Nacional`noyi spilky` kompozy`toriv Ukrayiny`. 25–26 kvitnya 2016. [in Ukrainian].
26. Lai Yuege. Vozmozhnosti komparativnogo metoda v izuchenii iskusstva Evropy i Kitaya [The possibilities of the comparative method in the study of art of Europe and China]. Odesskij Dom – Muzej imeni N. K. Reriha». Noyabr' 2019. [in Russian].